

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2010

DRAMATIESE KUNSTE

PUNTE: 150

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 13 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Daar word VYFTIEN minute leestyd toegestaan voor die begin van die eksamen. Dit is nodig sodat kandidate die geleentheid het om die vereiste keuses te maak.
2. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings: AFDELING A (30 punte) LU3, AFDELING B (60 punte) LU3, AFDELING C (60 punte) LU1 en LU4.
3. AFDELING A bestaan uit TWEE vrae wat op LU3 fokus:

VRAAG 1: Epiese Teater (*Kaukasiese Krytsirkel, Moeder Courage of Kanna Hy Kô Hystoe*)

VRAAG 2: Teater van die Absurde (*Afspraak met Godot, Die Kaalkop Prima Donna of Bagasie*)

Beantwoord EEN van die twee vrae.

4. AFDELING B bestaan uit AGT vrae wat op LU3 en spesifieke toneelstukke uit die Suid-Afrikaanse teaterbeweging fokus. Beantwoord TWEE van die agt vrae.

VRAAG 3 (*Boesman en Lena*)

VRAAG 4 (*Woza Albert!*)

VRAAG 5 (*Sophiatown*)

VRAAG 6 (*Nothing but the truth*)

VRAAG 7 (*Siener in die Suburbs*)

VRAAG 8 (*Mis*)

5. AFDELING C bestaan uit DRIE vrae.

VRAAG 9 en 10 is verpligtend.

In VRAAG 11 is daar 'n keuse tussen drie vrae (VRAAG 11.1, 11.2, 11.3).

6. Nommer die antwoorde volgens die nommeringstelsel wat gebruik is in die vraestel.
7. Lees vrae noukeurig.
8. Gee aandag aan die punttoekenning.

AFDELING A: BEGRYP EN ANALISEER**BEANTWOORD EEN VRAAG (30 PUNTE)****VRAAG 1: EPIESE TEATER**

HIERDIE VRAAG VERWYS NA *KRYTSIRKEL*, *MOEDER MOED EN KANNA HY Kô HYSTOE*.

- 1.1 Skryf 'n deurdagte opstel van 200 – 250 woorde. Beskryf hoe die tegniese aspekte van dekor, musiek, beligting en enige ander effekte bydra tot Brecht se idêe van vervreemding. Verwys na die epiëse teaterstuk wat jy bestudeer het. (20)
- 1.2 1.2.1 Definieer die term *epiese teater*. (2)
- 1.2.2 Verduidelik wat word met 'historifikasie' bedoel. (2)
- 1.2.3 Analiseer in TWEE kort sinne hoekom die titel van die stuk wat jy in epiëse teater bestudeer het relevant is vir die eienskappe van die genre. (4)
- 1.2.4 Beskryf kortliks waarom epiëse teater episodies is. (2)
- [30]**

VRAAG 2: ABSURDE TEATER

DIE VRAAG VERWYS NA *AFSPRAAK MET GODOT*, *KAALKOP PRIMADONA OF BAGASIE*.

Karakters in absurde teater beeld gereeld angs, ongeloof in mense en selfs geloof in die onbekende uit.

- 2.1 Bespreek die karaktereienskappe van die karakters in die stuk wat jy bestudeer het en verwys na die komiese duet wat hul tipiese absurde karakters maak. (20)
- Skryf 'n minimum van 300 woorde. (20)
- 2.2 Beantwoord die volgende vrae.
- 2.2.1 'n Besluit of aksie nie gebaseer op enige prinsiep of plan, word wat genoem? (1)
- 2.2.2 Wat is die definiërende filosofie van die teater van die absurde en waarom? (7)
- 2.2.3 Wat is 'n tenet? (2)
- [30]**

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B: BEGRYP EN ANALISEER**BEANTWOORD SLEGS TWEE VRAE VAN DIE AFDELING (60 PUNTE).****VRAAG 3: BOESMAN EN LENA – ATHOL FUGARD**Uittreksel 1

Lena: Don't be like that tonight, man. This is a lovely place. Just us two. Talk to me.

Boesman: I've got nothing left to say to you. Talk to yourself.

Uittreksel 2

Lena: You're a nice Ou ... (correcting herself) ... you're one of the good Bantoes, hey. I can see it. Sit so nice and listen to Lena.

(Back to the fire where she puts on a few more pieces of wood.)

That's why we called. I could see it.

No, Outo, I did! Haai, it's true! Why should I lie?

(The tone and manner becoming progressively more angry.)

Uittreksel 1

3.1 Wanneer Lena sê, "This is a lovely place" kan sy verwys na die plek (letterlik) of die situasie (figuurlik).

3.1.1 Noem die plek (letterlik) waar hulle is en wees spesifiek. (2)

3.1.2 Stel voor waarna sy figuurlik mag verwys. (2)

3.1.3 Gee 'n opinie waarom Boesman nie met haar praat nie. (3)

Uittreksel 2

3.2 3.2.1 Watter woord sou Lena gebruik in die eerste lyn soos aangedui deur die ellipse (...). Skryf slegs die woord. (2)

3.2.2 Gee 'n rede vir jou antwoord in VRAAG 3.2.1. (2)

3.2.3 Haal TWEE woorde aan wat haar woede in die laaste sin beklemtoon. (2)

3.2.4 Verduidelik waarom is dit belangrik dat die ou man na Lena luister. (4)

3.3 Een van die temas wat verken word in die drama is menseverhoudings. Kortliks verduidelik die verhouding tussen Boesman en Lena. (8)

3.4 Indien hierdie 'n voorgeskrewe werk in skole was, dink jy dit sou enige inpak op vroue mishandeling in die land het? Gee ten minste DRIE redes en argumente in jou antwoord. (5)

[30]

VRAAG 4**WOZA ALBERT! – PERCY MTWA, MBONGENI NGEMA AND BARNEY SIMON**

- 4.1 Die toneelstuk bestaan uit kleiner tonele. Geeneen van hulle het dekor. Beskryf die verhoog rekwisiete in *Woza Albert!*. (4)
- 4.2 Toneel open met 'n totem stil lewe. (2)
- 4.2.1 Verduidelik wat 'n totem is.
- 4.2.2 Analiseer waarom die antieke simbool enigsins van toepassing is in Suid-Afrika. (2)
- 4.2.3 Die akteurs beweeg direk van die totem na jazz-musikante. Verduidelik die simboliek hierin. (2)
- 4.3 Beskryf enige toneel in die stuk waar menseregte geskend word. (5)
- 4.4 Hoekom vra tannie Dudu (toneel 10) nie vir haar eie kos, maar eerder dat die wit mense meer partytjies het? (4)
- 4.5 Wat is 'n 'pas' en waarom was dit nodig? (4)
- 4.6 Verwysing word gemaak na die wat gesneuwel het in die 'stryd'.
- 4.6.1 Wie is Albert Luthuli en wat het hom beroemd gemaak? (2)
- 4.6.2 Wat was Lillian Ngoyi's se bydrae tot die 'stryd'? (2)
- 4.7 In toneel 13 is Mbongeni broos, tandloos en oud. Hy probeer gare deur die oog van 'n naald kry en dink na oor Piet Retief. Beskryf die stem kwaliteite van die akteur wat die rol vertolk. (3)

[30]

VRAAG 5**SOPHIATOWN – DEUR DIE JUNCTION AVENUE TEATER GESELSKAP**

'The play is set in the 1950's and takes place in Mamarati's freehold Sophiatown house. The living area is cramped but comfortable, suggesting care and warmth. Each character, particularly has a corner defined by his or her things.'

- 5.1 Verduidelik die term "freehold house". (2)
- 5.2 Hoekom was die huise "freehold"? (2)
- 5.3 Waarom is die voorkamer beknop? (2)
- 5.4 Noem DRIE karakters in die stuk. Verduidelik hoe die dekor, rekwisiete en plek hom/haar karakter definieer. (9)
- 5.5 Beskryf die proses van werkswinkel teater. (6)
- 5.6 Soos die toneel vorder verander die verhouding tussen Mamarati en Lulu. Beskryf die verhouding en verwys na spesifiek insidente. (5)
- 5.7 Die teater kritikus "The Guardian" Manchester, skryf van Sophiatown, "Ongelooflik feitlik".

Hoe ver stem jy saam met die kritikus? Jou antwoord moet reflekteer dat jy "feitlik" verstaan.

(4)
[30]

VRAAG 6**NOTHING BUT THE TRUTH – JOHN KANI**

'Nothing but the truth' belongs to a body of post-apartheid work that has been referred to as 'Theatre for reconciliation'. The play also illustrates quite vividly why it is still necessary to talk about the past: because the past will always be a powerful presence in the present." Introduction – Zakes Mda

- 6.1 6.1.1 Wat is die mikpunte van die teater van rekonsiliasie? (3)
- 6.1.2 Hoe verskil die tipe teater van protes teater? (2)
- 6.2 6.2.1 Waarom moet Sipho eers vrede maak met sy verlede voor hy kan aangaan met sy lewe? (2)
- 6.2.2 Noem TWEE spesifieke bewustelike insidente waar Themba opsetlik vir Sipho te na gekom het. (4)

- 6.3 6.3.1 Gee 'n karakter omskrywing van Thando. (3)
- 6.3.2 Beskryf Tando se verhouding met haar vader. (3)

6.4 Verwys na die uittreksel.

Thando: (from the bedroom): Who was that?

Mandisa: (mispronouncing the name): A Mrs Potgieter.

Thando: Mrs Potgieter! That's my father's former Chief Librarian. What did she say?

- 6.4.1 Wat is die opwaartse infleksie in Thando se eerste lyn. (1)
- 6.4.2 Hoe sal Mandisa "Potgieter" uitspreek? (1)
- 6.4.3 Watter woord sal Thando beklemtoon in haar tweede lyn? (1)
- 6.4.4 Hoe wys die dekor dat dit die slaapkamer is? (1)

6.5 *Sipho: You see what you have done to me Themba. Even when you are dead, ashes in the vase, you are still making my life a misery. Why? Why Themba?*

Mandisa: Because he loved you!

Thando: It's true daddy. People always hurt those they love the most. Especially family.

- 6.5.1 Hoekom dink Sipho dat Thando steeds sy lewe moeilik maak? (2)
- 6.5.2 In 'n goed gekonstrueerde paragraaf lewer kommentaar op Thando se woorde. Is dit waar dat ons die naaste aan ons die seerste maak, veral familie? Gee jou eie opinie. (7)

[30]

VRAAG 7:**SIENER IN DIE SUBURBS – PG DU PLESSIS**

- 7.1 Jy is 'n joernalis van 'n plaaslike koerant. Gee 'n indiepte beskrywing van al die karakters in "*Siener in die Suburbs*" sodat jou leerders die karakters kan verstaan en die toneel wil gaan kyk. (15)

- 7.2 Lees die uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

Tjokkie: Julle verstaan die hele ding nie. Daar's 'n ding in binne-in jou. Ek meen in my, nou, nou. En die ding moet uit. Orraait, hy moet uit, soos 'n kleintjie. Jy moet hom kry, of vrek, of verwurg soos hy uitkom, maar jy kan dit nie help nie. Maar dan moet elke Dick, Tom en Harry nie die ding uit jou wil uitskeur nie. (*Verander stemming.*) En as hy uit is, dan's dit seer, dan kan almal in jou kom krap. Hulle dommigheid krap in jou seerplek – in die plek waar jy oopgebars het. Dit maak jou siek. Ek kan dit nie vat nie... al die phonies soos ou Giel. (*Verander stemming.*) Ek krap self ook in my seerplek, soos 'n stompsinnige aap... dis die dat ek in so 'n dwaal is as ek klaar is... dan kan ek net seerkry en myself seermaak. Dan voel dit of alles my skuld is. Maar ek kan daar niks aan doen nie. (*Verander stemming.*) Ek kan dan niks doen nie. Niks doen nie! (*Hy skud haar.*) Niks doen nie! Net myself seermaak soos 'n sot aap. Niks doen nie, niks doen nie ...

- 7.2.1 Jy is die regisseur van die toneelstuk. Watter notas sal jy vir die akteur gee wat die rol vertolk in verband met die volgende?

A	Emosionele herinnering	(2)
B	Asembeheer	(2)
C	Liggaamstaal	(2)
D	Gebruik van stem	(2)

- 7.3 Beskryf die klimaks in die stuk en waarom jy dit as die klimaks beskou. (4)

- 7.4 Gee 'n kort beskrywing van wat 'n gepaste kostuum vir "MA" sal wees. (3)

[30]

VRAAG 8**MIS – REZA DE WET**

Lees die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

MIEM: Praat tog sagter. Net nou hoor hy jou. Wie weet, miskien is sy ore so goed soos sy neus. Gertie! Moet net nie daarin trap nie. *(Kyk uit. Dromerig)* As sy trou, sal hy afkom. Hy sal net moet. Hy sal beskaamd wees as sy dogter weggegee word deur 'n ander man.

GERTIE: *(skielik skel en hard)* Kom in, julle twee! Julle wil nie koue vat nie!

MIEM: *(kwaad)* Gertie!

GERTIE lyk verleë en gaan sit by die stoof. **MEISIE** lei die **KONSTABEL** binne. Haar wange gloei en haar oë blink. Sy maak die agterdeur toe. Die sirkusmusiek word nie meer gehoor nie.

GERTIE: *(half verleë)* Ek weet jou sirkulasie is nie goed nie, Meisie. Sy's baie koulik, Konstabel. Ek dink dis van al die sit.

MIEM: *(kyk op na die valdeur. Hard)* Laat sak!

GERTIE: Ek gee mos liggaamsopvoeding, Konstabel. En dis waarin ek glo. *(Spring op en doen 'n paar vinnige oefeninge)* Diep asemhaal en oefening. Kyk maar vir my. My hande is nooit koud nie. Tot my tone is warm.

Die valdeur klap oop en die tou sak vinnig ondertoe.

MIEM: *(geïrriteerd)* Ag, toe nou, Gertie. *(Maak die tou aan die leë slopemmer vas.)*

Ek se altyd te veel oefening maak 'n vrou taai en seningrig. *(Wys met haar kop)* Kyk daar, Meisie jy het net-nou gestort! Kry 'n lap en vee dit op. *(Hard na bo)* Trek maar op! En moenie weer twee dae wag nie.

MEISIE: Ja, Ma. *(Gaan kry 'n lap en vee die spatsel op.)*

Die valdeur klap toe. Veraf geblaf van honde.

GERTIE: Luister. Kan julle hoor? Ek dink dis die polisie met hulle honde. *(Trippel na die venster)* Ja. Kyk net. Baie van hulle. Met Flitse.

MIEM gaan staan ook by die venster. **MEISIE** gooi die lap in die slopemmer onder die wastafel en gaan staan by **MIEM**.

MIEM: Hulle loop langs die rivier af.

GERTIE: Hulle loop seker al om die dorp om te sien dat alles reg is.

MIEM: Ek weet nie ... ek is nog onrustig. As hy regtig wil... sal niks hom keer nie.

GERTIE: Aag, nee.

MIEM: Sulke gedrogte is slinks.

GERTIE: Ek is bly ek is nie daar buite nie. Of alleen in my huis nie.

(Gril)

MIEM: As ek dink aan die jong meisies wat na die sirkus alleen huis toe loop ...

MEISIE en **GERTIE** maak angsgeluide.

MIEM: Oor die skougronde, verby die begraafplaas en die verlate stasie

MEISIE: Miskien vat hulle 'n ander pad

MIEM: *(fluister onheilspellend)* Dit is seker moontlik... Al met die rivier langs.

Tussen die riete en die lang gras ... Onder die wilgerbome deur.

MEISIE: Hou op, Ma. Asseblief. Ek word bang.

MIEM: Toe maar, my kind. Jy hoef nie bang te wees nie. Hier is jy mos veilig.

(Asof sy met 'n kind praat) Soos 'n voëltjie in sy nessie.

MEISIE gaan sit en werk verder.

8.1	8.1.1	Wat stel die sirkus voor vir:	
		Meisie	(3)
		Miem	(3)
		Gertie	(3)
	8.1.2	Is Gertie regtig bekommerd daaroor dat die Konstabel en Meisie 'n verkoue kan opdoen buite? Motiveer.	(3)
	8.1.3	Bespreek die ironie in Meisie se woorde in haar laaste spreekbeurt in die uittreksel.	(2)
8.2		Rituele maak 'n integrale deel van die produksie. Bespreek hoe rituele gebruik word om dit meer interessant te maak.	(5)
8.3		Gee 'n kort beskrywing van die kostuums van:	
		Konstabel	(3)
		Meisie	(3)
		Gertie	(3)
8.4		Beskryf hoe klank gebruik word om die spanning in die stuk te verhoog.	(2)
			[30]

TOTAAL AFDELING B: 60

**AFDELING C: TOEPASSING VAN PERSOONLIKE HULPMIDDELS,
BESINNING EN EVALUERING**

AFDELING C BESTAAN UIT DRIE VRAE.

VRAAG 9 EN 10 IS VERPLIGTEND.

IN VRAAG 11 IS DAAR 'N KEUSE TUSSEN DRIE VRAE (VRAAG 11.1, 11.2, 11.3)

VRAAG 9**STEM**

Lees die volgende gedig en beantwoord die vrae wat volg.

Bitterbessie dagbreek

Bitterbessie dagbreek
Bitterbessie son
'n spieël het gebreek
Tussen my en hom

Soek ek na die grootpad
Om daarlangs te draf
Oral draai die paadjies
Van sy woorde af

Dennebos herinnering
Dennebos vergeet
Het ek ook verdwaal
Trap ek in my leed

Papegaai-bont eggo
Kierang kierung my
Totdat ek bedroë
Weer die koggel kry

Eggo is geen antwoord
Antwoord hy alom
Bitterbessie dagbreek
Bitterbessie son

- 9.1 Verduidelik hoe jy sal voorkom om in die rym van die gedig vas gevang te word. Gee TWEE metodes. (2)
- 9.2 Daar is geen leestekens in die gedig. Waar sou jy pouseer en asemhaal? (4)
- 9.3 Gee DRIE stemoefeninge wat 'n akteur sou kon gebruik om hom/haarself voor te berei om die gedig uit te voer. (9)

[15]

VRAAG 10**BEWEGING**

Verwys na die prent en beantwoord die vrae wat volg.

PRENT

- 10.1 Wat verstaan jy wanneer mense praat van fisiese teater? (5)
- 10.2 Verwys na die prent. Skryf 'n kort opsommende storielyn wat relevant is aan die prent. (5)
- 10.3 Gee DRIE redes waarom 'n akteur/aktrise moet opwarm. (3)
- 10.4 Watter TWEE oefeninge sou jy aan akteurs voor 'n uitvoering gee. (2)

[15]

VRAAG 11

KIES **TWEE** VAN DIE VOLGENDE VRAE.

(11.1 **LEWENDIGE OPTREDE**; OF 11.2 **MEDIA STUDIES**; OF 11.3 **INHEEMSE/ KULTURELE UITVOERINGS**)

11.1 **Lewendige Optrede**

Werkswinkel teater is 'n definitiewe Suid-Afrikaanse metode om teater te skep. Goeie werkswinkel teater het die potensiaal om die diversiteit van ons kultuur en mense te weerspieël.

11.1.1 Wat is die eienskappe van werkswinkel teater? (7)

11.1.2 Verduidelik die proses van voorbereiding vir uitvoering. (8)
[15]

OF

11.2 **Media Studies**

Om 'n suksesvolle televisie produksie te maak het jy 'n goeie tegniese span nodig. Noem die mense betrokke in die tegniese kant van 'n televisie produksie en wat hulle doen. [15]

OF

11.3 **Inheemse/Kulturele Uitvoerings**

Vokale tradisies het ontwikkel in 'n oorspronklike vorm van teater waar 'n platvorm van inheemse teater gevier kan word. Toneelspel het 'n spontane manier geword van uitvoering as gevolg van kulture agtergrond.

Noem die geskiedenis van vokale tradisie en bespreek die invloed op kontemporêre (moderne) tonele. [15]

TOTAAL AFDELING C: 60

GROOTTOTAAL: 150

